

GLOBAL AGENDA A JEJ VÝZNAM PRE BUDÚCI VÝVOJ SOCIÁLNEJ PRÁCE

GLOBAL AGENDA AND ITS IMPACT ON FUTURE DEVELOPMENT OF SOCIAL WORK

Jana Levická, Katarína Levická

***Abstract:** This paper reports about the most significant document that was prepared in the environment of social work over the past three decades. First, the authors provide information about creation and content of this document, then they point to the impact of the document on the discussion about current challenges and future direction of social work. The paper also propose a new definition of social work which is expected to be formally adopted at the joint World Conference on Social Work, Education and Social Development to be held in Melbourne in July 2014 and explains the link between the Global Agenda and the new definition of social work. The authors meditate further on why this document remains almost unknown for the Czech and Slovak social workers, consider the potential of the Global Agenda document and discuss it from the perspective of the profession identity.*

Keywords: *Global Agenda, Social work, Social justice, Definition of social work.*

Úvod

Jednou z najproblematickejších charakteristík sociálnej práce je jej multirozmernosť, ktorá sťažuje budovanie vedeckej bázy sociálnej práce. Ako uvádzajú Levická a Levická (2011), viacerí autori upozorňujú „na veľký počet vedeckých východísk, teoretických koncepcií, či vedeckých modelov používaných v sociálnej práci, čím sa stáva teoretická základňa sociálnej práce príliš širokou na to, aby sa na jej základoch dala vybudovať jediná teória sociálnej práce. Veľký počet teórií aplikovaných v sociálnej práci nielenže nenapomáha budovaniu vedy o sociálnej práci, ale ako píše Engelke, je tiež príčinou fragmentácie teoretického poznania sociálnej práce.“ Rozvoj sociálnej práce ako vedeckej disciplíny je spojený aj s adekvátnou diskusiou vo vedeckej obci o paradigme, úlohách, či legitimitate a iných významných témach sociálnej práce. Vedecká obec podieľajúca sa na príprave budúcich sociálnych pracovníkov má morálnu povinnosť prinášať a objasňovať najnovšie dianie vo všetkých oblastiach a na všetkých úrovniach teórie a praxe. Pokladáme za znepokojujúce, že problematike globálnej agendy nebola zatiaľ v relevantných českých a slovenských časopisoch venovaná takmer žiadna pozornosť. Čiastočne je možné túto skutočnosť vysvetliť práve už spomínanou šírkou profesie, čo sa prejavuje aj v jej multiparadigmatičnosti, ktorá ovplyvňuje orientáciu jednotlivých autorov. Prirodzeným dôsledkom osobnej preferencie jednej konkrétnej paradigmy sociálnej práce je potom angažovanie sa autora/autorov vo vedeckej práci práve v kontexte danej paradigmy. Táto skutočnosť potom môže do výraznej miery

ovplyvniť pozornosť, ktorú globálnej agende venujú, resp. skôr nevenujú slovenskí a českí autori, čo je prirodzeným dôsledkom skutočnosti, že väčšina z nich sa prikláňa k chápaniu sociálnej práce v kontexte terapeutickkej, alebo poradenskej paradigmy (Zita, J., 2011). Vychádzajúc z uvedeného konštatujeme, že chýbajúcu odbornú diskusiu o globálnej agende chápeme ako následok prevažujúceho chápania sociálnej práce v českej a slovenskej akademickej obci.

1 Metodika

Vzhľadom k cieľu nášho príspevku - predstaviť čitateľom dokument „Global Agenda“ a poukázať na jeho miesto v súčasnej sociálnej práci - sme spracovanie príspevku dizajnovali v kontexte základného teoretického výskumu, ktorý je určený na teoretické objasnenie sledovaných javov. Pri jeho vypracovaní sme preto použili štandardné metódy teoretického skúmania ako sú analýza, syntéza, indukcia, dedukcia dedukcia (Rubin, A., Babie, E.R., 2008, Royse, D., 2004). Objektom našej analýzy bol a) priamo dokument Global Agenda v jeho finálnej forme, b) diskusné fórum, ktoré bolo vytvorené práve za účelom prípravy dokumentu a prebiehalo v období rokov 2010 – 2012, c) naša osobná účasť na svetovej konferencii v Štokholme, kde prebiehali diskusie k analyzovanému dokumentu.

2 Global Agenda – jej príprava a vznik

Pozornosť sociálnych pracovníkov sa v globálnom rozmere v ostatnej dekáde koncentrovala na najzávažnejšie otázky našej doby, ku ktorým patrí tiež zisťovanie miery dopadu narastajúcich ekonomických rozdielov na stav spoločnosti. Na svetovej konferencii sociálnych pracovníkov v Hong Kongu¹ v roku 2010, ktorá bola organizovaná tromi najprestížnejšími profesijnými organizáciami IFSW² (Medzinárodná federácia sociálnych pracovníkov), IASSW³ (Medzinárodná asociácia škôl sociálnej práce) a ICSW⁴ (Medzinárodná rada pre sociálnu starostlivosť) bolo prijaté rozhodnutie začať pripravovať globálne hnutie, ktoré bude zamerané na riešenie najzávažnejších problémov súčasnej globalizovanej spoločnosti. Následne potom zástupcovia týchto troch prestížnych profesijných organizácií spoločne pripravili dokument s názvom *The Global Agenda For Social Work and Social Development Commitment to Action*, v profesionálnej obci známy ako „Global Agenda“, ktorý bol diskutovaný v rámci IFSW, ICSW a IASSW na ich lokálnych úrovniach. Do prípravy dokumentu sa zapojilo množstvo sociálnych pracovníkov zo všetkých kontinentov a jeho finálna verzia bola oficiálne predstavená 26. marca 2012 v New Yorku na pôde

¹ Konferencie, ktorá sa konala v júli 2010 sa zúčastnilo viac ako 3000 účastníkov, ktorí jednoznačne toto rozhodnutie podporili.

² IFSW je globálnou federáciou, ktorá združuje národné organizácie sociálnych pracovníkov z 90 krajín, ktoré reprezentujú viac ako 750.000 sociálnych pracovníkov.

³ IASSW združuje pedagógov podieľajúcich sa na príprave sociálnych pracovníkov, 2000 škôl, ktoré zabezpečujú študijné programy v oblasti sociálnej práce a viac ako 500 000 študentov, študujúcich na týchto školách.

⁴ ICSW je nezisková organizácia, ktorá zastrešuje niekoľko tisíc mimovládnych organizácií, ktoré sa aktívne podieľajú na príprave a realizácii programov zameraných na podporu sociálneho blahobytu, sociálnej spravodlivosti a sociálneho rozvoja.

OSN, ako aj v regionálnych kanceláriách v Ženeve, Santiagu de Chile, Nairobi, a Bangkoku (<http://www.basw.co.uk/news/article/?id=20>). Na základe dohody IFSW, IASSW a ICSW bola Global Agenda predstavená 26.3. 2012 tiež na lokálnej úrovni vo viacerých amerických, ázijských, afrických, austrálskych a európskych krajinách. Prirodzene sa tak neudialo v každom štáte. Predstavenie dokumentu na lokálnej vládnej úrovni sa uskutočnilo v tých krajinách, kde pôsobia tradične silné profesijné organizácie sociálnych pracovníkov (Hall, 2012).

Aj keď sa v niektorých materiáloch môžeme stretnúť s tvrdením, že Globálna agenda vznikala dva roky, nie je to tvrdenie zodpovedajúce realite. Treba totiž zobrať do úvahy skutočnosť, že pred výzvou, ktorá odznela na konferencii v Hong Kongu už viacerí experti analyzovali globálny vývoj v oblasti sociálnej ochrany za posledné obdobie a následne spracovali podkladový materiál pre vystúpenie na konferencii v Hong Kongu (Jones, Truell, 2012).

2.1 Čo je Global Agenda?

„Global Agenda“ je v svojej podstate ich spoločným programovým vyhlásením, o ktorom sa predpokladá, že významne ovplyvní dianie v profesii v období rokov 2012-2016 a neskôr.

Vypracovaním tohto dokumentu profesionálna obec reaguje na narastajúcu sociálnu nerovnosť a na stále sa znižujúcu mieru sociálnej ochrany a sociálnych istôt a to na globálnej aj lokálnej úrovni.

IFSW, IASSW a ICSW, ktoré reprezentujú obrovský potenciál⁵ sociálnych pracovníkov, sa spojili aby vytvorili priestor pre odborný diskurz o sociálnej práci na začiatku tretieho milénia s cieľom určiť, aké úlohy by sociálna práca mala v tomto období prioritne plniť, keďže sociálni pracovníci si sú vedomí skutočnosti, že politické a ekonomické súvislosti života súčasnej spoločnosti, sa nerovnakým spôsobom premietajú do každodenných životov konkrétnych ľudí. Dôsledky tohto nežiaduceho vývoja spoločnosti môžu sociálni pracovníci identifikovať na všetkých úrovniach svojej každodennej praxe. Vychádzajúc zo svojich pracovných skúseností, dospeli sociálni pracovníci k nasledovnému konštatovaniu : „sociálni pracovníci sú si vedomí toho, že:

- Plný rozsah ľudských práv je dosiahnuteľný iba menšej časti svetovej populácie;
- Nespravodlivé a zle regulované ekonomické systémy, vedené nezodpovednými trhovými silami, spolu s nedodržiavaním medzinárodných štandardov v oblasti pracovných podmienok a s nedostatkom sociálnej zodpovednosti podnikov, nesú zodpovednosť za poškodzovanie zdravia a blahobytu ľudí a komunít, čo spôsobuje chudobu a rastúcu nekvalitu;
- Kultúrna diverzita a právo na sebavyjadrenie, ktoré mali ľudom umožniť dosiahnuť lepšiu úroveň ich duševnej, emocionálnej, morálnej a spirirituálnej

⁵ Na konferencii v Hong Kongu sa v roku 2010 zúčastnilo vyše 3000 delegátov a na následnej konferencii v Stockholme v roku 2012 to bolo 2500 účastníkov.

existencie, sú dnes v dôsledku niektorých aspektov globalizácie vážne ohrozené, pretože globalizácia smeruje k štandardizácii na rôznych úrovniach hospodárskeho, kultúrneho, sociálneho a spirituálneho prostredia, čo má mimoriadne negatívne dôsledky pre menšie národy, etniká a najmä pre tzv. pôvodné obyvateľstvo;

- Ľudia žijú v spoločnostiach, a darí sa im v rámci podporných vzťahov, ktoré sú v súčasnosti narušované dominantnými ekonomickými, politickými a sociálnymi silami;
- Zdravie ľudí a ich blahobyt sú poškodzované v dôsledku nerovnosti a neudržateľného životného prostredia súvisiaceho so zmenou klímy, spôsobenej zmenami spôsobenými látkami znečisťujúcimi životné prostredie, vojnami, prírodnými katastrofami a rôznymi prejavmi násillia, s nedostatočnou reakciou medzinárodných spoločností (Hall, 2012).

„Global Agenda“ je v súčasnosti pokladaná nielen za programové vyhlásenie profesie, ale vzhľadom na jej prijatie a prerokovanie v takých organizáciách ako OSN, výkonné výbory EU, ILO WHO ap. sa stáva v pravom zmysle globálnou agendou všetkých významných svetových a medzinárodných organizácií, ktoré sa v rôznej miere zaoberajú otázkami sociálneho rozvoja, ľudských práv, či sociálnej ochrany. Zároveň ide o dokument, ktorý je veľkou výzvou aj pre vzdelávateľov v sociálnej práci, pretože títo majú za úlohu podieľať sa :

- Vedecko-výskumne na monitorovaní realizácie Global agendy v praxi,
- na príprave sociálnych pracovníkov tak, aby títo boli schopní zvládať úlohy, ktoré z dokumentu vyplývajú (Rengasamy, 2012).

2.2 Závazky a úlohy obsiahnuté v dokumente Global Agenda

V úvode dokumentu sa môžeme dočítať, že v dôsledku nepriaznivého vývoja v globálnej spoločnosti sa sociálni pracovníci cítia nútení presadzovať a obhajovať myšlienku potreby vypracovania a prijatia nového svetového poriadku, ktorý bude reálne presadzovať a garantovať dodržiavanie ľudských práv a rešpektovať ľudskú dôstojnosť ako aj presadzovať takú štruktúru interpersonálnych vzťahov, ktoré tomuto cieľu napomáhajú.

Sociálni pracovníci sa preto zaväzujú:

- Podporovať, ovplyvňovať a umožňovať vznik a rozvoj takej sociálnej štruktúry a systémov, ktoré budú prispievať k odhaľovaniu základných príčin útlaku a nerovnosti;
- Spolupracovať so všetkými ľuďmi, ktorí využívajú služby sociálnej práce a tiež s ostatnými, ktorí zdieľajú naše ciele a túžby po vytvorení sociálne spravodlivejšieho sveta. Sveta, ktorý s hrdosťou odovzdáme budúcim generáciám (Rengasamy, 2012).

Sociálni pracovníci jednoznačne deklarovali, že v období rokov 2012-2016 zamerajú svoje úsilie na nasledovné štyri oblasti:

1) Podpora sociálnej a ekonomickej rovnosti

- My, sociálni pracovníci si uvedomujeme potrebu spolupráce s odborníkmi na globálnu ekonomiku a s politickými lídrami pôsobiacimi v tejto oblasti s cieľom dosiahnuť, aby pochopili potrebu regulácie ekonomiky, tak aby táto oblasť života spoločnosti sa nevyvíjala smerom k neustálemu prehľbovaniu rozdielov medzi bohatými a chudobnými, ale aby pochopili požiadavku, že lokálna aj globálna ekonomika musia rešpektovať požiadavku sociálnej ochrany a trvalo udržateľného rozvoja, ktoré sú zdanlivo v rozpore požiadavkami ekonomickeho rozvoja.
- Chceme sa v tejto oblasti zamerať na podporu a rozvoj lokálnych komunit s cieľom posilniť ich kapacity zamerané na oblasť trvalo udržateľného rozvoja smerujúceho k dosiahnutiu sociálneho blaha pre všetkých svojich členov. Naším hlavným cieľom je posilňovať kapacity obcí potrebné pre efektívnu komunikáciu so svojimi vládami s cieľom dosiahnuť posilnenie a rozšírenie sociálneho a hospodárskeho rozvoja (Jones, Truell, 2012).

2) Podpora dôstojnosti a hodnoty človeka/ľudí

- Sme pripravení podporovať sociálne stratégie, ktoré vychádzajú z filozofie kohéznej spoločnosti a smerujú k odstraňovaniu zárodkov možných konfliktov.
- Je potrebné opätovne zdôrazniť záväzok profesie, prispievať svojimi profesionálnymi aktivitami k mierovému riešeniu svetových konfliktov, k predchádzaniu vzniku týchto a podobných konfliktov a to najmä dodržiavaním medzinárodných dohôd, zameraných na znižovanie násilia a intolerancie v spoločnosti.
- Budeme sa angažovať pri presadzovaní a ochrane individuálnych i skupinových ľudských práv, ochraňovať právo na voľný pohyb osôb medzi krajinami, právo nelegálnych prisťahovalcov na prístup k sociálnym službám.
- Naše organizácie budú podporovať všetky opatrenia na zníženie a odstránenie obchodovania s ľuďmi.
- Budeme podporovať úctu ku kultúrnej a sociálnej rozmanitosti a identite.

3) Pracovať smerom k udržateľnosti životného prostredia

- Zaväzujeme sa, že zosúladiť naše aktivity a programy zamerané na rozvoj iniciatív na ochranu prírodného prostredia a na predchádzanie prírodným katastrofám a živelným pohromám, ktoré sú dôsledkom nezodpovedného ľudského konania.
- Budeme podporovať rozvoj regionálnych a komunitných kapacít zameraných na riešenie problémov ukotvených v životnom prostredí, problémov, ku ktorým prichádza v dôsledku ľudských a prírodných katastrof.

4) Posilňovať uznanie dôležitosti ľudských vzťahov.

- V spolupráci s ostatnými organizáciami budeme podporovať silné inkluzívne komunity, ktoré umožňujú všetkým členom spoluúčasť a participáciu na živote komunity.
- Budeme podporovať politiky zamerané na sociálnu integráciu a sociálnu kohéziu, ktoré pokladáme za prostriedok na dosiahnutie hospodárskeho a sociálneho blaha všetkých osôb, vrátane seniorov a osôb so zdravotným postihnutím, so špecifickými duševnými potrebami, s poruchami učenia ap.
- V rámci profesionálnych organizácií sociálnych pracovníkov budeme podporovať aktivity zamerané na znižovanie sociálnej izolácie, budovanie štandardov smerujúcich k posilňovaniu pozitívnych sociálnych interakcií, sociálnej inklúzie ap.
- Všetky tri organizácie sa zaväzujú, že budú pracovať na podpore vzdelávania, ktoré zabezpečí prenos a aplikáciu takých pracovných štandardov, ktoré umožnia aby sa sociálni pracovníci v maximálne možnej miere svojou prácou podieľali na sociálnom rozvoji spoločnosti (Hall, 2012, Rengasamy, 2012, Jones, Truell, 2012).

Všetky tri organizácie sa zaväzujú, že budú pracovať na podpore vzdelávania, ktoré zabezpečí prenos a aplikáciu takých pracovných štandardov, ktoré umožnia aby sa sociálni pracovníci v maximálne možnej miere svojou prácou podieľali na sociálnom rozvoji spoločnosti.

IFSW, IASSW a ICSW budú podporovať vývoj, šírenie a výmenu poznatkov medzi všetkými sociálnymi pracovníkmi prostredníctvom osvedčených a tiež nových komunikačných kanálov. Organizácie budú podporovať rozvoj regionálnych výskumných centier zameraných na sociálnu prácu a sociálny rozvoj s cieľom podporiť výskum orientovaný na vyššie spomenuté závažné otázky, prostredníctvom ktorého môže profesia získať poznatky potrebné na ďalší vývoj v oblasti sociálnej práce a sociálneho rozvoja.

Sociálni pracovníci sa týmto dokumentom pridávajú k aktivitám významných svetových organizácií ako sú napr. OSN, WHO, ILO a mnohé ďalšie, ktoré na inej platforme začali pripravovať potrebné zmeny smerujúce k posilneniu sociálne spravodlivejšej spoločnosti.

2.3 Od Global Agendy k novej definícii sociálnej práce

Už pri prijatí ostatnej definície sociálnej práce v Montreale v roku 2000 bola naznačená zmena v budúcom smerovaní sociálnej práce (Levická, J. a kol., 2009). Dianie vo vnútri profesie, ktoré vyústilo do vypracovania a prijatia dokumentu „Global Agenda“ jednoznačne potvrdzuje, že na začiatku milénia naznačená zmena smerovania sociálnej práce bola správna. Účastníci konferencie v Stockholme v júli 2012 boli oboznámení s novou definíciou sociálnej práce, ktorá by mala byť na základe celosvetovej diskusie oficiálne prijatá na celosvetovej konferencii v kanadskom

Melbourne v júli 2014. Podobne, ako tomu bolo pri príprave dokumentu „Global Agenda“, aj v tomto prípade vzniku novej definície sociálnej práce predchádzala dlhodobá odborná diskusia, ktorá bola koordinovaná IFSW a IASSW. Na regionálnych odborných seminároch a workshopoch zástupcovia profesijných organizácií diskutovali o rôznych aspektoch chápania sociálnej práce s cieľom pripraviť taký návrh definície, ktorý by odrážal celú šírku súčasnej praxe sociálnej práce, ktorá je realizovaná v odlišných sociokultúrnych kontextoch. Regionálne odlišnosti v chápaní sociálnej práce sa snažili prekonať tiež tým, že sociálni pracovníci z celého sveta mohli na webové stránky IFSW a IASSE posielat' svoje pripomienky, návrhy či pozmeňujúce stanoviská k pripravovanej definícii do konca marca 2013. V tomto období prebieha analýza podnetov, na základe ktorej bude upravené finálne znenie definície a aj o tomto sa predpokladá ďalšia diskusia.

Charakteristickým rysom pripravovanej definície je, že sa usiluje dosiahnuť maximálnu mieru zhody s regionálnymi definíciami sociálnej práce, ktoré vychádzajú z odlišných kontextov a úloh sociálnej práce, ktoré sú jej prisudzované v jednotlivých krajinách.

Navrhovaná definícia znie: ***Sociálna práca uľahčuje sociálny rozvoj a sociálnu súdržnosť. Jadrom sociálnej práce je podpora ľudí, ovplyvňovanie ich sociálneho prostredia s cieľom dosiahnuť trvalo udržateľný blahobyť. Profesia sa opiera o teórie sociálnej práce, sociálnych vied a pôvodné znalosti. Princípmi zásadného významu pre prax sociálnej práce sú ľudské práva, kolektívna zodpovednosť a sociálna spravodlivosť*** (Global Agenda, 2012).

Nová definícia v zhode s „Global Agendou“ smerujú pozornosť sociálnych pracovníkov k návratu ku koreňom sociálnej práce, t.j. k maximalizácii ich profesionálneho úsilia v boji za udržanie a posilnenie sociálnej ochrany v globalizujúcom sa svete a tým za presadenie práva človeka na dôstojné životné podmienky.

3 Diskusia

Mohli by sme si položiť otázku, ak sa významné svetové organizácie v takom rozsahu zaoberajú podobnými problémami globalizovaného sveta, v čom je prínos dokumentu „Global Agenda“?

Základný rozdiel je v tom, že spomínané agendy sú vypracované politikmi, čo apriori nevyklučuje, že sú to zároveň odborníci na danú problematiku. Príprava a prijatie politických dokumentov však predpokladá vysokú mieru kompromisu, ktorý je nevyhnutný preto, aby ten-ktorý dokument bol akceptovateľný vo všetkých členských štátoch príslušnej organizácie. Touto skutočnosťou je prirodzene poznačená aj snaha o napĺňanie cieľov príslušných dokumentov. Agendy prijaté týmito organizáciami a inštitúciami sú realizované len s veľkými ťažkosťami, pretože politici zodpovední za ich realizáciu sú ovplyvňovaní aj faktormi, ktoré niekedy môžu pôsobiť kontraverzne smerom k cieľom vytýčeným v jednotlivých agendách, ktoré tieto dokumenty do reálneho života prinášajú. Ďalšou nevýhodou je, že odborná aj laická

verejnosc' ich vníma ako agendu politikov a preto sa len v minimálnej miere podieľa na ich realizácii.

Zastávame názor, že dokumentom „Global Agenda“ sa profesia sociálna práca jednoznačne a verejne prihlásila k spoluzodpovednosti za riešenie závažných sociálnych problémov spoločnosti v globálnom rozmere. Opierajúc sa o masívnu podporu svojej členskej základne, vytvára priestor aj pre posilnenie vlastnej identity, ktorá sa buduje ťažšie ako v iných profesiách vzhľadom k tomu, že v sociálnej práci existujú významné rozdiely na lokálnej úrovni. Táto skutočnosť je spôsobená jednak odlišným historickým vývojom profesie v jednotlivých štátoch a jednak rozdielmi v sociálnych politikách týchto štátov (Banks, S. 2006, Payne, Askeland, 2008). Významným prvkom v tomto procese je skutočnosť, že sa „Global Agenda“ zrodila ako výsledok spoločného úsilia teoretikov a praktikov z oblasti sociálnej práce a očakáva sa, že táto spolupráca bude aj naďalej pokračovať (Hall, N. 2012). Predpokladáme, že napĺňanie všetkých cieľov tohto dokumentu pomôže zmierniť nežiaduci rozpor medzi teóriou a praxou, čo by sa v konečnom dôsledku malo premietnuť do skvalitnenia oboch oblastí.

Ako vzdelávateľov nás zaujíma, čo prináša „Global Agenda“ do oblasti vzdelávania. Sociálne problémy, na nárast ktorých dokument upozorňuje, opätovne obracajú našu pozornosť k takým problémovým otázkam ako je chudoba, sociálne vylúčenie, sociálna spravodlivosť, solidarita, sociálna kohézia apod. Dôraznejšie sa však presadzujú tiež témy ako sociálna opora, ľudská dôstojnosť, kvalita života, medzigeneračná solidarita ap.

Súhlasíme s tvrdením, že ide v podstate o tradičné témy sociálnej práce, ku ktorým sa profesia ako keby vracala (Payne, M., Askeland, G. A, 2008).

„Global Agenda“ vzniká aj ako reakcie na dianie vo vnútri profesie, kedy sa od 80. rokov 20. storočia ako dominantné presadilo terapeutické chápanie sociálnej práce, čo prinieslo do profesie mnohé pozitívne momenty, ale prinieslo aj riziko odklonu profesie od jej tradičného poslania (Levická, J, Levická, K, Hanzalíková, V., Bánovčinová, A. 2012). Aplikácia terapeutických prístupov v sociálnej práci má svoje nespochybniteľné miesto a výsledky, ktoré s ich použitím sociálni pracovníci u svojich klientov dosiahli, plne legitimizujú toto pole sociálnej práce. Terapeutická paradigma by však (vzhľadom k úlohám a cieľom profesie) nemala byť predkladaná ako dominantná paradigma, čo v súčasnosti platí na slovenských a českých katedrách sociálnej práce⁶, keďže chápanie klienta, pomoci a procesu pomáhania je vyvodzované zo systemického prístupu Kurta Ludewika⁷. Reflektovanie tzv. globálnych tém v sociálnej práci v českej a slovenskej realite je skôr ojedinelé.⁸ V ČR k nim patrí napr. O. Chytil (2007), ktorý sa dlhodobo zaoberá dopadom demografických

⁶ Toto ostro kontrastuje s praktickým výkonom sociálnej práce, v ktorom práve prevažuje riešenie problémov spojených s chudobou, sociálnou exklúziou, či nejakou formou opresie.

⁷ Pozri napr. Navrátil (2001), Musil (2010), Janebová (2008), Mátel, Oláh, Schavel (2011)

⁸ Sme si vedomí, že v oboch republikách existujú autori, ktorí sa danou problematikou dlhodobo a kvalifikovane zaoberajú, oni sami sa však profesijne identifikujú ako sociológovia, politológovia, právnici ap. nezaraďujeme ich preto medzi autorov rozvíjajúcich teoretickú bázu sociálnej práce, aj keď táto z nich čerpá. Takisto do tohto hodnotenia nezahrňame zahraničných autorov, ktorých práce sú známe v ČR aj SR.

a sociálno-politických zmien na profesiu. Zo slovenských autorov to bol Štefan Strieženec (2006), ktorý chápal sociálnu prácu ako *sociálny agens*, teda činiteľa sociálnych zmien, ďalej Anna Žilová (2005), ktorá dlhodobo svoju pozornosť zameriava práve na otázky chudoby a jej riešenia prostredníctvom sociálnej práce a tiež J. Levická (2006).

Prirodzenou otázkou, ktorú prináša dokument je aj jeho skutočný prínos pre globálnu spoločnosť, pretože dokument sa vzťahuje k obdobiu 2012 – 2016. Je vôbec možné, aby úlohy v ňom vytýčené boli realizované v priebehu štyroch rokov? Prirodzene nie. Tohto faktu si sú vedomí aj tí, ktorí dokument pre profesionálnu obec pripravili. Global Agendu je treba chápať ako zásadný moment, ktorým si sociálna práca pripomína svoje najbazálnejšie poslanie a tým je permanentná snaha o zlepšovanie ľudských životov a tiež o života spoločnosti ako celku. Global Agenda ukazuje cieľ a stanovuje základné úlohy na spomínané obdobie, ale tiež vytyčuje úlohy, ktoré sú plánované do nasledujúcich rokov.

Do roku 2015 je potrebné pripraviť dokument, ktorý vytýči ciele a úlohy na ďalšie obdobie. Obsahovo by sa mal dokument zamerať na posilnenie sociálnej ochrany na všetkých úrovniach a v rôznych oblastiach, ale najmä na oblasť pracovných podmienok a pracovných vzťahov, kde pociťujeme potrebu ochraňovať právo na slušnú prácu, z čoho plynie záujem o prehodnotenie a posilnenie medzinárodných štandardov pre oblasť práce. Na týchto úlohách budú IFSW, IASSW a ICSW úzko spolupracovať s OSN, ILO a inými významnými svetovými organizáciami. Z „Global Agendy“ vychádza aj potreba v spolupráci s WHO vypracovať dokument, ktorý by zabezpečil vyššiu mieru ochrany zdravia jednotlivcov i celých veľkých spoločností a tiež ochranu životného prostredia, ktoré je chápané ako základná podmienka pre udržanie kvality života na lokálnej i globálnej úrovni. Treťou významnou oblasťou je vzdelávanie, ktoré má byť dostupné pre všetkých ľudí v rôznych obdobiach ich individuálnych životov a v rôznych formách, ktoré najlepšie zodpovedajú ich individuálnym možnostiam a potrebám v oblasti vzdelávania.

Sociálni pracovníci si sú vedomí toho, že tieto ciele sú reálne dosiahnuteľné vtedy, ak pri ich napĺňaní budú spolupracovať so všetkými globálnymi aj lokálnymi organizáciami, ktoré sledujú tieto alebo podobné ciele.

V tomto období sa v rámci IFSW, IASSW a ICSW pracuje na tvorbe realizačných plánov a opatrení pre monitorovanie realizácie prijatých záväzkov, aby bolo možné sociálnym pracovníkom aj verejnosti poskytovať pravidelné správy o implementácii cieľov a úloh obsiahnutých v „Global Agende“ do globálnej komunity sociálnych pracovníkov, sociálnej práce pedagógov a sociálneho rozvoja praktikov.

Záver

Najbližšie roky preveria efektivitu jednotného postupu profesijných organizácií pri presadzovaní cieľov a realizovaní úloh, ktoré z dokumentu „Global Agenda“ pre profesiu vyplývajú. Tiež ukážu, do akej miery sa s dokumentom stotožnili členovia jednotlivých organizácií a tiež tí sociálni pracovníci, ktorí sú organizovaní v iných profesijných organizáciách ako IFSW IASSW alebo ICSW, pretože hoci členská

základňa týchto troch organizácií je naozaj veľká, nemožno predpokladať, že sú v nej organizovaní všetci sociálni pracovníci. Pri napĺňaní cieľov „Global Agendy“ bude potrebné získať pre aktívnu podporu a spoluprácu aj tých sociálnych pracovníkov, ktorí v nich organizovaní nie sú. Tiež je potrebné vziať do úvahy skutočnosť, že so sociálnou prácou realizovanou v tomto kontexte, nazývanou tiež politická sociálna práca (Fisher, 1994, Webb, 2000), sa stretávame oveľa viac v priamej praxi, ako na akademickej scéne.

V slovenskom akademickom prostredí, sa tieto ciele budú presadzovať s väčšími ťažkosťami ako v iných krajinách EU, čo súvisí s našou spoločnou históriou vyvolávajúcou nechuť zaoberať sa spomínanými aspektmi sociálnej práce. Máme za to, že táto „nechuť“ môže byť ovplyvnená nedostatočným spracovaním vývoja v spoločnosti pred rokom 1989 na vedeckej (ale tiež na osobnej) úrovni. Požiadavka, ktorú do sociálnej práce prináša najmä hlbinný ekologický prístup, aby sa sociálni pracovníci viac angažovali v boji za rešpektovanie a napĺňanie ľudských práv, za rešpektovanie ľudskej dôstojnosti a budovanie sociálne spravodlivej spoločnosti (Besthorn, F. 2003), prináša so sebou značnú mieru rizika, že takto zmýšľajúci sociálni pracovníci budú pokladaní za príliš ľavicových, čo môže byť chápané ako propagácia „starého režimu“ a preto sa do tejto diskusie radšej nezapájajú.

Aj s prihliadnutím k tejto možnosti pokladáme za dôležité, aby sa diskusia o dokumente „Global Agenda“ a jeho dopadov na ďalší vývoj profesie otvorila čo najrýchlejšie a to nielen v relevantných časopisoch, ale aj na konferenciách, workshopov, ale a to predovšetkým v rámci aktuálne realizovanej pregraduálnej prípravy sociálnych pracovníkov. Táto diskusia sa totiž nevyhnutne spája s otázkami smerovania súčasnej globálnej spoločnosti a teda s tým, v akých podmienkach budú žiť jednotlivci, rodiny a celé národy a tiež s tým, v akých podmienkach bude realizovaná sociálna práca v nasledovných desaťročiach.

Poděkování

Príspevok bol spracovaný v rámci projektu č. 1/0957/11 MŠVVaŠ SR Evalvácia sociálnych služieb.

Reference

BANKS, S. *Ethics and Values in Social Work* (BASW Practical Social Work Series). 1st ed. London: Palgrave Macmillan, 2006. 218 p. ISBN 978-1403994202

BESTHORN, F. 2003. *Radical ecologisms: Insights for educating social workers in ecological activism and social Justice*. In: *Critical Social Work*, 4, (1), pp. 66-106. Retrieved from WWW: <<http://www.criticalsocialwork.com/>>

FISHER, R. *Political social work*. In: *Journal of Social Work Education*, 31, 1995, 2, pp. 194-203, [cit. 2012-01-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.jstor.org/stable/23042989>>

GLOBAL Agenda. 2011. [cit. 2013-02-15]. Dostupné na WWW: <<http://http://ifsw.org/get-involved/agenda-for-social-work/>>

- HALL, N. (ed.). *Social Work Around the World V: Building the Global Agenda for Social Work and Social Development*. 1st ed. 2012. 233 p. ISBN-13 978-3-9522396-0-5 [cit. 2012-12-25]. Dostupné na WWW: <<http://ww.ppgssufpb.com.br/wp.../Livro-Social-Work-Around-the-World-pdf>>.
- CHYTIL, O. *Důsledky modernizace pro sociální práci*. In: Sociální práce/Sociálna práca. 7, 2007, 4, s. 64-71 ISSN 1213-6204.
- JANEBOVÁ, R., SMUTEK, M. (eds.). *Posuzování životní situace v sociální práci*. 1. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus . 2008. 322 s. ISBN 978-80-7041-419-4
- JONES, D.N., TRUPELL, R. *The Global Agenda for Social Work and Social Development: A place to link together and be effective in a globalized world*. In: International Social Work , 55, 2012, 4, pp. 454-472 , doi: 10.1177/002087281244058 [cit. 2013-01-12]. Dostupné na WWW: <<http://isw.sagepub.com/feedback>>.
- KORNBECK, J. Social Work Education and Training. In *Social Work Education The International Journal* 31,2012, 2, pp. 281-282 ISSN 1470-1227 [cit. 2013-01-25]. Dostupné na WWW: <<http://www.tandfonline.com/loi/cswe20>>.
- LEVICKÁ, J. *Na ceste za klientom: metódy, formy a prístupy v sociálnej práci*. 1. vyd. Trnava: Oľga Váryová 2006, 334 s. ISBN 80-96945-40-8
- LEVICKÁ, J., LEVICKÁ, K. *Paradigmy sociálnej práce*. In: Revue sociálnych služieb, IV., 2011, 2, s.2-21. ISSN 1338 -1075
- LEVICKÁ, J., LEVICKÁ, K., HANZALÍKOVÁ, V., BÁNOVČINOVÁ, A. *Ekosociálne prístupy v sociálnej práci*. 1. vyd. Trnava: Oliva, 2012. 237 s. ISBN 978-80-89332-14-4
- LISHMAN, J. (Ed.) *Social Work Education and Training*. 1st ed. London: Jessica Kingsley, 2011, 224 s. ISBN 978-1-84905-076-0
- MÁTEL, A., OLÁH, M., SCHAVEL, M. *Vybrané kapitoly z metód sociálnej práce I*. 1. vyd. Bratislava: VŠ ZaSP sv. Alžbety, 2011. 214 s. ISBN 978-80-8132-027
- MUSIL, L. *Tři pohledy na budoucnost sociální práce*. In: SMUTEK, M., SEIBEL, F.W., TRUHLÁŘOVÁ. Rizika sociální práce. 1.vyd.. Hradec Králové : Gaudeamus , 2010, s. 11-25, ISBN 978-80-7435-086-3
- NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*. 1. vyd. Brno: MZ, 2001. 162 s. ISBN 80-903070-0-0.
- PAYNE, M., ASKELAND, G A. *Globalization and International Social Work: Postmodern Change and Challenge*. 1st ed. Farnham: Ashgate Publishing, Ltd., 2008, ISBN 0754649466, 188pp
- RENGASAMY, S. *The Global Agenda for Social Work and Social Development: Commitments to Actions*. 2012. [cit. 2012-12-25]. Dostupné na WWW: <<http://ifsw.org>>
- ROYSE, D. *Research Methods in Social Work*. 4th ed. London: Thompson Learning, 2004. 359 p. ISBN 0-534-50608-9

RUBIN, A., BABBIE, E. R. *Research Methods fo Social Work*. 6th ed. Belmont: Brooks/Cole, 2008. 668p. ISBN 10-0-495-O9515-X

STRIEŽENEC, Š. *Teória a metodológia sociálnej práce: vybrané problémy*. 1. vyd. Trnava: Tripsoft, 2006, ISBN 80-96939-04-1, 295 s.

WEBB, S. A. *The politics of social work: Power-and-subjectivity*. In: *Critical Social Work, An interdisciplinary journal dedicated to social justice*. 1, 2000, 2. [cit. 2012-02-25]. Dostupné na WWW: <<http://www.uwindsor.ca/criticalsocialwork/the-politics-of-social-work-power-and-subjectivity>>

ZITA, J. *Identita povolání sociální pracovník, proces jejího utváření*. Dizertačná práca. Trnava: FZaSP TU, 2011, 170 s.

ŽILOVÁ, A. *Úvod do teórie sociálnej práce: (náuka o sociálnej práci)*. 1.vyd. Badín: MENTOR, 2005, 130 s., ISBN 80-96893-21-1

Kontaktní adresa

prof. PhDr. Mgr. Jana Levická, PhD.

Mgr. et Mgr. Katarína Levická, PhD.

Trnavská univerzita v Trnave, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce

Univerzitné nám. 1, 918 43 Trnava

E-mail: j.levicka@centrum.sk , klevicka@gmail.com

Tel. číslo: 0911 299 196, 0902 292 106